

Vägledning för kommunernas kontroll inom naturgödsel och andra organiska gödningsmedel

Innehåll

Beskrivning av kontrollområdet och kontrollobjekt.....	3
Organiska gödningsmedel.....	3
Naturgödsel.....	3
Andra organiska gödningsmedel	4
Spårbarhet	4
Mer information	4
Kontrollobjekt.....	4
Kontrollfrekvens	4
Syfte	5
Avgränsning i vägledningen	5
Kontaktuppgifter.....	5
Risker inom kontrollområdet	5
Dokumentationskrav/rapportering	5
Kontrollpunkter.....	6
1. Förs det register över mängd och spridning på mark?.....	6
2. Har mottagaren sparat handelsdokument?.....	6
3. Förs det register över skörd- och betestidpunkt?.....	6
4. Om produktionsdjur hålls på gården är verksamheten registrerad hos Jordbruksverket?.....	7
5. Har sex veckor gått innan produktionsdjur har getts tillträde till marken?.....	7
6. Har det innan skörd av vallväxter gått tre veckor efter spridning?.....	7
7. Är mottagande anläggning av naturgödsel registrerad eller godkänd av Jordbruksverket?.....	8
8. Om naturgödsel tas från slakteri åtföljs materialet av handelsdokument?	8
9. Finns det en godkänd biogasanläggning på gården som tar gödsel från andra gårdar?.....	8

Beskrivning av kontrollområdet och kontrollobjekt

Denna vägledning omfattar kontroll av befattning med naturgödsel i primärproduktionen och användning av andra organiska gödningsmedel och jordförbättringsmedel än naturgödsel. Kontrollobjekt är djurhållare, primärproducenter, grönsaksodlare, plantskolor, biogasanläggningar och andra verksamheter som hanterar naturgödsel och andra organiska gödningsmedel.

Kontrollpunkterna är utformade utifrån de krav som lagstiftningen ställer.

Organiska gödningsmedel

Organiska gödningsmedel och jordförbättringsmedel definieras i lagstiftningen som olika material av animaliskt ursprung som, vart och ett för sig eller tillsammans, används för att bibehålla eller förbättra växternas näringsförsörjning samt jordens fysikaliska och kemiska egenskaper och biologiska aktivitet. Dessa material kan t.ex. bestå av naturgödsel, icke-mineraliserad guano, mag- och tarminnehåll, kompost, rötrest, bearbetat animaliskt protein och kött- och benmjöl (benämns herefter som gödningsmedel). Vissa animaliska biprodukter måste ha genomgått bearbetning under hög temperatur och högt tryck för att få spridas. För andra räcker det med hygienisering följt av rötning eller kompostering.

Naturgödsel

Naturgödsel definieras i lagstiftningen om animaliska biprodukter (abp) som alla slags exkrementer och/eller urin från produktionsdjur, utom från odlad fisk, med eller utan strö. Till produktionsdjur räknas även häst. Naturgödsel är ett så kallat kategori 2-material.

Naturgödsel får spridas utan föregående behandling/bearbetning om det kan anses säkert ur smittskyddspunkt. Kommunen har kontrollansvar av naturgödsel inom primärproduktion och Jordbruksverket har kontrollansvar för naturgödsel utanför primärproduktionen enligt abp-lagstiftningen. Därutöver har kommunen ett kontrollansvar enligt miljölagstiftningen.

Om naturgödseln ska gå till annan användning än till spridning på mark (t.ex. till en biogas- eller komposteringsanläggning eller till en anläggning för behandling/ bearbetning) ska mottagande anläggning vara godkänd av Jordbruksverket i enlighet med abp-lagstiftningen. Detta gäller även om anläggningen ligger på gården där naturgödseln uppkommit. Ska naturgödseln gå för bortskaffande som avfall genom förbränning ska förbränningsanläggningen ha erforderliga tillstånd enligt miljölagstiftningen och vara registrerad av Jordbruksverket. Naturgödsel får även användas som bränsle (d.v.s. inte som ett avfall) om det görs i en anläggning som är godkänd av Jordbruksverket för just detta ändamål.

Om naturgödseln ska gå för spridning på mark inom Sverige behöver inte handelsdokument användas. Inte heller behövs handelsdokument om naturgödseln sänds till t.ex. en biogas- eller komposteringsanläggning under förutsättning att dokumentation om bortförsel görs enligt Jordbruksverkets

föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring.

Andra organiska gödningsmedel

Förutom naturgödsel finns det många andra typer av animaliska biprodukter som kan användas som organiska gödningsmedel. Exempelvis rötrest från biogasanläggningar eller kompost från komposteringsanläggning. Andra exempel på bearbetade produkter är kött- och benmjöl som är ett kategori 2-material och bearbetat animaliskt protein i mjölform som är ett kategori 3-material. Obearbetade produkter som normalt sett får spridas utan krav på bearbetning är mjölkprodukter och mag- och tarminnehåll om det inte medför risk för spridning av allvarliga överförbara djursjukdomar. Generellt ska materialet åtföljas av handelsdokument. Mjök som används och bortskaffas på gården omfattas inte alls av lagstiftningens krav. Kontroll av att produkter som innehåller kött- och benmjöl, blodmjöl och fjädermjöl och liknande organiska gödningsmedel lagras i lämpliga lagringsutrymmen dit inga produktionsdjur ska ha tillträde är under länsstyrelsens kontroll i samband med kontroll utifrån foderlagstiftningen.

Spårbarhet

Eftersom det finns risk att vissa organiska gödningsmedel på ett otillåtet sätt kan komma att ingå i foderkedjan är det krav på registrering för användning av dessa om användaren har produktionsdjur. Vid kontroll behöver kommunen göra en bedömning i varje enskilt fall om kontrollobjektet kan anses leva upp till lagstiftningens krav.

Kommunen måste också kontrollera spårbarhet. Kontrollobjektet får t.ex. inte lämna produkter vidare utan att det görs i enlighet med lagstiftningen.

Mer information

Du hittar mer information om användning av naturgödsel och andra organiska gödningsmedel samt annan information som rör kontrollområdet på [Jordbruksverkets webb](#) och i den övergripande vägledningen till kommunerna.

I den övergripande vägledningen finns även information om hur den lagstiftning som reglerar animaliska biprodukter förhåller sig till miljölagstiftningen.

Kontrollobjekt

Verksamheter där organiska gödningsmedel eller jordförbättringsmedel förekommer.

De verksamheter som håller produktionsdjur ska vara registrerade för detta. Registret återfinns [här](#).

Kontrollfrekvens

I samband med annan kontroll.

Syfte

Syftet med kontrollen är att säkerställa att användningen av animaliska biprodukter och därav framställda produkter sker på ett sätt som är tillåtet enligt lagstiftningen och för att på så sätt bland annat förebygga och minimera risker för människors och djurs hälsa.

Avgränsning i vägledningen

Denna vägledning är ett vägledande, icke juridiskt bindande, dokument som ska ge råd och stöd vid genomförande av den offentliga kontrollen. För detaljer se dokumentet ”[Riktlinjer för kommunens riskanalys](#)”.

Kontaktuppgifter

Djurhälsoenheten

036-15 50 00 (vx)

foderdjurprodukter@jordbruksverket.se

Risker inom kontrollområdet

Det kan förekomma risk att vissa organiska gödningsmedel på otillåtet sätt kan komma ingå i foderkedjan eller på annat sätt sprida smitta till djur.

Dokumentationskrav/rapportering

I samband med kontrollen ska en kontrollrapport skrivas som åtminstone vid avvikelser ska skickas till kontrollobjektet.

Fråga 1 till 3 gäller alla verksamheter som hanterar organiska gödningsmedel och jordförbättringsmedel annat än naturgödsel, guano eller mag-tarminnehåll, mjölk, mjölkbaserade produkter, mjölkderivat, råmjölk eller råmjölksprodukter. Fråga 4 till 7 gäller om det hålls produktionsdjur på gården. Fråga 8 till 9 gäller om naturgödsel hanteras. Fråga 10 gäller om det finns en biogasanläggning på gården.

Kontrollpunkter

1. Förs det register över mängd och spridning på mark?

- Se avsnitt 1 kapitel IV i bilaga VII i förordning (EU) nr 142/2011

Instruktion

Denna kontrollpunkt gäller för mängd och spridning på mark av organiska gödningsmedel och jordförbättringsmedel andra än naturgödsel, guano eller mag-tarminnehåll, mjölk, mjölkbaserade produkter mjölkderivat, råmjölk eller råmjölksprodukter. Kontrollera att den person som ansvarar för mark som omfattas av restriktioner har fört register som sparats i minst två år över

1. vad som spridits
2. plats där materialet har spridits
3. mängd som spridits
4. datum för spridning.

2. Har mottagaren sparat handelsdokument?

Instruktion

Denna kontrollpunkt gäller mottagande av organiska gödningsmedel och jordförbättringsmedel andra än naturgödsel, guano eller mag-tarminnehåll, mjölk, mjölkbaserade produkter, mjölkderivat, råmjölk eller råmjölksprodukter. Kontrollera att den person som mottagit materialet har sparat handelsdokument i minst två år.

3. Förs det register över skörd- och betestidpunkt?

- Se avsnitt 4 kapitel IV i bilaga VIII i förordning (EU) nr 142/2011

Instruktion

Denna kontrollpunkt gäller tidpunkt och mängd för spridning på mark av organiska gödningsmedel och jordförbättringsmedel andra än naturgödsel, guano eller mag-tarminnehåll, mjölk, mjölkbaserade produkter, mjölkderivat, råmjölk eller råmjölksprodukter. Kontrollera att den person som ansvarar för marken har fört register över

- a. tidpunkt för när djuren efter spridning har tillåtits beta på marken
- b. tidpunkt för slätter av vallväxter som är avsedda för utfodring.

Kommentar

Detta gäller mark som produktionsdjur har tillträde till eller från vilken vallväxter används för utfodring av produktionsdjur.

4. Om produktionsdjur hålls på gården är verksamheten registrerad hos Jordbruksverket?

- Grundkrav i EU-lagstiftningen att driftansvariga ska vara registrerade, se artikel 23 i förordning (EG) nr 1069/2009
- Undantag i 1b§ i Statens Jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2014:43)

Instruktion

Kontrollera att den som använder andra organiska gödningsmedel än naturgödsel och håller produktionsdjur är registrerad för detta hos Jordbruksverket.

Kommentar

De som inte har produktionsdjur undantas kravet på registrering.

5. Har sex veckor gått innan produktionsdjur har getts tillträde till marken?

- Se 2 kapitlet 15§ SJVFS (2006:84)

Instruktion

Kontrollera att produktionsdjur inte har getts tillträde till mark tidigare än sex veckor efter spridning av gödningsmedel.

Kommentar

Personen som är ansvarig för marken ska ha fört register över datum för spridningen, se kontrollpunkt 3.

6. Har det innan skörd av vallväxter gått tre veckor efter spridning?

- Se kapitel II i bilaga II i förordning (EU) nr 142/2011

Instruktion

Kontrollera att skörd av vallväxter har utförts tidigast tre veckor efter att gödningsmedel har använts.

Kommentar

Personen som är ansvarig för marken ska ha fört register över datum för spridningen, se kontrollpunkt 2.

7. Är mottagande anläggning av naturgödsel registrerad eller godkänd av Jordbruksverket?**Instruktion**

Kontrollera att naturgödsel skickas till en av Jordbruksverket godkänd anläggning om den ska gå till biogas-, komposterings- eller bearbetningsanläggning. Skickas den till förbränning som avfall ska mottagande anläggning vara registrerad och ha erforderliga tillstånd enligt miljölagstiftningen. Naturgödseln kan även användas som bränsle (dvs. inte som ett avfall) om det görs i en av Jordbruksverket godkänd anläggning. Vid sluttäckning av deponi är det krav att verksamheten är registrerad hos Jordbruksverket.

8. Om naturgödsel tas från slakteri åtföljs materialet av handelsdokument?

- Se artikel 17 i kapitel V i förordning (EU) nr 142/2009
- Se kapitel III i bilaga VIII i förordning (EU) nr 142/2009

Instruktion

Kontrollera att naturgödseln åtföljs av handelsdokument.

9. Finns det en godkänd biogasanläggning på gården som tar gödsel från andra gårdar?

- Se artikel 17 i kapitel V i förordning (EU) nr 142/2009

Instruktion

Jordbruksverket godkänner biogasanläggningar på gård som inte tillämpar hygienisering. I Jordbruksverkets beslut framgår vilka verksamheter som får lämna gödsel till anläggningen och var rötresten får spridas.

Kontrollera om gödsel tas från andra gårdar än vad som framgår av beslut om godkännande av biogasanläggningen.